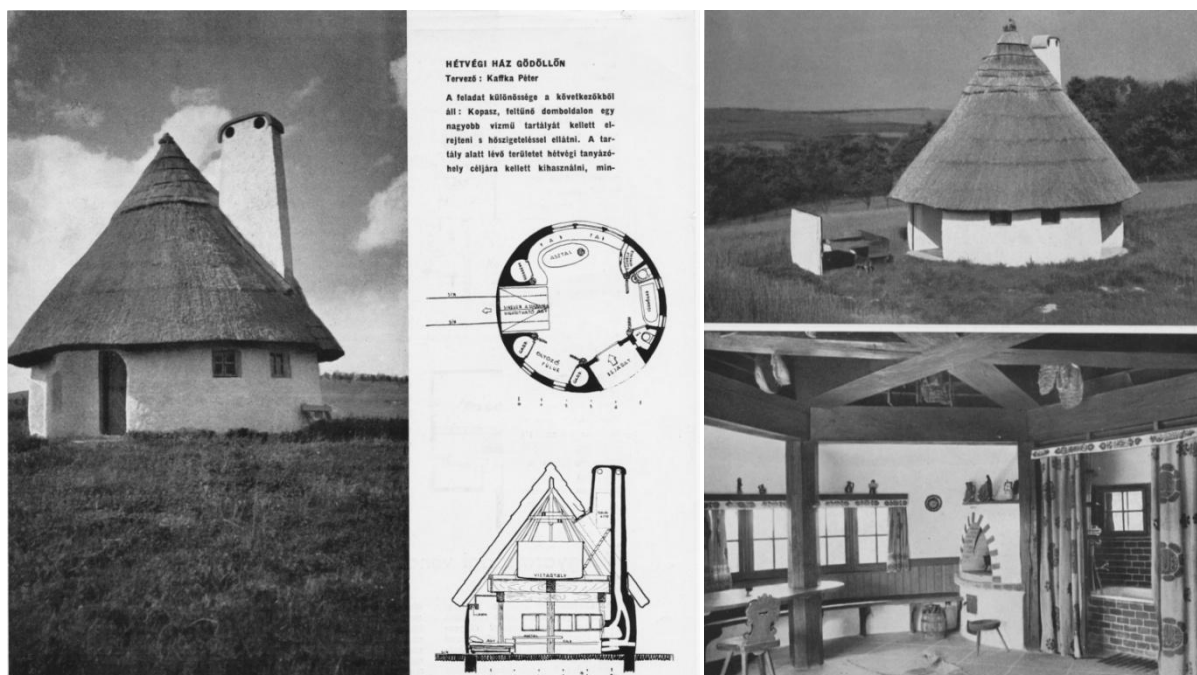

Hazai előhang a regeneratív építészet korszakához

Katona Vilmos, Régi-Új Magyar Építőművészet 2012/2, pp.5-6

Kaffka Péter: Gödöllői nyaraló 1941, fotók: Magyar Építészeti Múzeum, Barka Gábor

Időkelepcében vagyunk. Késve mind az öneszmelésben, mind a külső eszmerendszerek hazai alkalmazásában. A nyomkövetés életmóddá vált a politikában és az építészetben. Előbb a modernizmus, majd a posztmodern, ma még a regionalizmus, holnap valami holland... Lelkes fordítók segítségével érkezik országunkba az építészetelmélet. Örvénye újabb és újabb fogalmi disputákat kavarr, miközben az építészet lényegi dimenziója elhomályosul. Maradt-e saját út számunkra?

Nehéz lenne elválasztani a hazánkra borult ködfelhőt az északi félgömb egészét betérítő globális viszontagságtól. Nemzetközi követelésektől hangos éghajlatunk a távlati közös célok világos megfogalmazásának hiányától szenved. Egy-két tetszetős rigmus szárnyra kap: most az ökót ekhözza a világgazdaság kiürült csarnoka. A fenntartható fejlődésért hozott ideges intézkedések sorának vagyunk tanúi. Újdonságként hallgatjuk ezeket, mintha az újrahatszósítás, az energiahatékonyság és fenntarthatóság feltételei nem lennének eleve adottak a népi építészetben. Esztétikai viták kerekednek hely és identitás kapcsán, mintha nem ismernénk a manufaktúra, az építőhagyomány fogalmát és gyakorlatát! Mit takargat a regionalizmus óvatossága?

Takargatnivalója a technológia uniformisával kötött kompromisszum: a modern vírus, amely éppúgy hatott Kenneth Frampton „ellenállására”, ahogy hatvan évvel korábban a weimari Bauhausra. Érdeme, hogy a kritikát az objektív mérlegelés feltételévé és biztosítékává tette, amely egyensúlyra törekedett az avantgárd korszellem és a helyi kötődések között. De korszerű-e még avantgárdról elmélkedni, s nem csupán a funkcionalizmus ígérete, a szobrászi fehér falak „romantikája” készlet erre? Éljük-e még saját korunkat, amely a posztkritika gátlástalanságával világszerte a méretért és lenyűgözésért folytatott versenynek veti alá az építészetet? A valós tények figyelembevételével választanunk kellene szép és izgató, lényegi és tetszetős között, és ugyanígy kellene tekintenünk az építőhagyomány őrzésére, folytathatóságára is. Át kellene olvasnunk a „másik modernnel” kapcsolatos megfontolásainkat, de felvetőjénél, Colin St John Wilsonnál jobban szem előtt tartva az építészet a priori tényfeltáró igazságait.

Az építészeti anti-formalizmus és humoros közvetlenség példáit kutatva figyelhetünk olyan hazai alkotásokra is, mint Kaffka Péter 1941-ben épült gödöllői hétvégi háza. Hová helyeznénk az egyszerre archaikus és modern, vastag falakkal s ugyanakkor a szabadba kigördíthető hálószobával tervezett építményt? Talán egy eredendő természetesség megnyilvánulása a népi építészet szerkezeteit és összetett térformáit egy addig nem látott

irányban továbbgondoló alkotói szemlélet, amelyhez képest csupán másodlagos jelentőséggel bír a két világháború közti esztétikai igényeknek megfelelő art deco enteriőr.

Hiába írunk építészettörténetet, ha az építészeti értékörzés mögött nincs élő gyakorlat és lelemény. Goethe fogalmazta meg ezt találóan, amikor a római Forumot egy felékszerezett ravatalhoz hasonlította, amely a múlt népszerűsége folytán könnyű megélhetést hoz egy önállótlanágban szenvedő kornak. Az önállóság ma is komoly kihívást jelent, hiszen annyi a vizuális és elméleti behatás, hogy különös nehézséget okoz a mindenféle csápoló tekervények lehámozása a lényegről. A szabadságot mégsem a teljes függetlenség jelenti, hanem a lényegtől mint szálfá-tengelytől való meghatározottság felfedezése.

A lényeg az építészetben nem transzcendentális idea, hanem kézzelfogható szükség, szándék és építőkedv. A mesterség, amely kiműveli a művelőjét. Nem hatástalan értekezés az építészetről, hanem az eredendő gyakorlati képesség, amelynek segítségével az ember ösidők óta gondolkozva konstruál. Amíg az építés mögött nincsen a helyben fellelhető erőforrások és szaktudás alkalmazását kedvezményező politikai szándék, és a bürokrácia kedvét szegi a vidéki és városi közösségek építészandékának, addig a technológia uniformisával és az építészoktatás akadémiusságával szemben nem lehet alternatívát felmutatni. Erre világított rá Samuel Mockbee tevékenységével már 1998-ban és Steven A. Moore 2005-ben, a „regeneratív építészetről” szóló nagyhatású esszéjében (ld. a szerző tanulmányát az *Utóiratban*). Olyan kiutat kerestek, amely egyszerre nemzeti és nemzetközi, utánozhatatlanul helyi és módszerét tekintve széles körben alkalmazható. Az építészet ideológiamentes, saját hangjának kérdése azóta több helyen a szakmai érdeklődés középpontjába került, melynek megválaszolása számunkra is időszerű kihívás.

Klubház, Akron, USA. Építész: The Rural Studio

Túl az én-építészeten | Határépítészet és regeneratív kilátások

Katona Vilmos, *Utóirat – Post Scriptum*, vol.12, no. 67 (2012), pp.3-6

Az AHRA (Architectural Humanities Research Association) kilencedik alkalommal szervezi kutatói szimpóziumát, amelyet idén a Robert Gordon Egyetem építészcampusza látott vendégül Skócia energiavárosában, Aberdeenben.¹ Az építészetet nyitott tudományként meghatározó konferencia választ keresett napjaink legélénkebben vitatott építészetelméleti kérdéseire. Nem csupán a szűken vett építészeti, hanem urbanisztikai, szociológiai és filozófiai kutatások is segítettek felvázolni egy új jövőképet az átalakulóban lévő szakma számára.